

אמר תירץ חזקיה:

הא מני משנתנו בית שמאי היא, דאמרי: תפוס לשון ראשון, כלומר, אין אנו אומרים שסוף דבריו מבטל את תחלתו, אלא תחילת דבריו שקיבל על עצמו מנחה עומד בפני עצמו והתכוין להתחייב במנחה, וכשהוסיף "מן השעורים" כוונתו היתה לחזור בו, ואין אדם יכול לחזור בו מנדרו.

דתנן במסכת נזיר ט א:

נזיר אסור ביין ומותר בגרוגרות ובדבילה, והאומר: "הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה":

בית שמאי אומרים: הרי זה נזיר, כי תפוס לשון ראשון שאמר "הריני נזיר", ושוב אינו יכול לחזור בו.

ובית הלל אומרים: אינו נזיר. (3)

רבי יוחנן אמר לפרש את משנתנו:

אפילו תימא דמשנתנו בית הלל היא, והכא במאי עסקינן בכגון שהוא אומר:

אילו הייתי יודע שאין נודרין כך [הרי עלי מנחה מן השעורים], לא הייתי נודר כך כפי שנדרתי, אלא כך [הרי עלי מנחה מן החיטים]. (4)

וסוגייתנו שלא הזכירה דאין שאלה להקדש, צריכה תלמוד.

ורבי עקיבא איגר כתב: קשה לי, הא טעמא דבית שמאי הוא משום דאין שאלה בהקדש, וזה שייך רק ב"הריני נזיר" שהוא נתפס בקדושה, אבל הכא באומר "הרי עלי מנחה" דלא הקדיש עדיין, ולא חייל הקדש על שום דבר רק שקיבל עליו להביא מנחה, והוי רק נדר בעלמא; ובפשוטו נראה, דבאומר "הרי עלי להביא עולה" דמודה בית שמאי דיש לו התרה; [וראה מנחת אריאל].

והתוספות בעמוד ב בד"ה אי הכי רבי שמעון, כתבו, שלפי חזקיה סוברים בית הלל שאין אומרים "תפוס לשון ראשון", ומבואר בדעתם שהסוגיא כאן אינה הולכת בדרך הסוגיא בניזיר שמחלוקת בית הלל ובית שמאי היא בדין שאלה בהקדש, שהרי אם כן לא נחלקו אם תפוס לשון ראשון, וכל זה צריך תלמוד.

4. לפי מה שנתבאר לעיל מלשון רש"י ותוספות שקושיית הגמרא היתה משום שדבריו מתפרשים כנדר וחזרה, ניחא בפשיטות תירוץ הגמרא, שהרי פירש דבריו שאינו חוזר בו, אבל לפי מה

אמר מנחה, למנחה גמורה איכוין ובעיא למיהדר ביה", לבין קושיית הגמרא שהוא מתפרש באותו אופן ממש, [ולומר, שעיקר תירוץ הגמרא הוא דאין שאלה בהקדש, זה ודאי לא מסתבר, שאם כן העיקר חסר מן הספר]; ובהכרח צריך לומר, שאם בגמר דבריו אדם נתפס כפי שנקטה הגמרא בקושייתה, אין כאן לשון נדר כלל, ועל דרך זה נתפרש בפנים, וכן יש ללמוד מלשון הגמרא בניזיר למעייין שם, ולשונות רש"י ותוספות צריכים לימוד.

3. בניזיר דף ט א איתא בביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל:

בית הלל סברי לה כרבי יוסי דאמר "בגמר דבריו אדם נתפס", [כלומר, אל תתפוס לשון ראשון], והאי נדר ופתחו עמו הוא; ומקשינן: ולבית שמאי נמי נדר ופתחו עמו הוא, אלא בית שמאי סברי לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכיון דאמר "הריני נזיר" הוה ליה נזיר, כי קאמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לאיתשולי הוא דקאתי [כלומר, מתכוין הוא לחזור בן], ובית שמאי לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש [והוא הדין בניזירות];